

УДК 336.717.1

Загоровська В. – ст. гр. ЕП-43

Житомирський державний технологічний університет

РОЗВИТОК КАРТКОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНИ

Науковий керівник: доцент, кандидат економічних наук Новак О. С.

Zagorovska V.

Zhytomyr state technological University

THE DEVELOPMENT OF THE CARD PAYMENT SYSTEM OF UKRAINE

Supervisor: Novak O. S.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, платіжна система, платіжна картка.

Keywords: non-cash payments, payments system, payment card.

Орієнтуючись на досвід розвинутих країн, можна побачити, що платіжні системи надають зручності населенню та сприяють мобілізації фінансових ресурсів банку, що підвищує інвестиційні можливості країни. Банки – єдині оператори на вітчизняному ринку банківських платіжних карток. В сучасних умовах особливого значення набуває впровадження передових методів управління окремими видами банківських операцій, зокрема операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками на базі платіжних карток.

У зв'язку з цим дослідження питань організації роботи з платіжними картками установами банків України набуває особливого значення, яке зумовлює актуальність даної теми і доцільність проведення досліджень для подальшого розвитку цього питання в Україні.

Ефективність платіжної системи зазвичай характеризують: кількість емітентів, кількість випущених карток, кількість активних карток, кількість та сума операцій, що здійснюються з використанням банківської платіжної картки, залишки на карткових рахунках тощо. На всі ці показники впливає розгалуженість платіжної системи: кількість терміналів, банкоматів та зручність користування ними. Не менш важливим фактором, що впливає на розвиток платіжної системи також є інформованість населення про призначення та можливості банківських платіжних карток.

На сьогодні в світі спостерігається тенденція до зменшення обсягів готівкового обороту. Зважаючи на це, центральні банки більшості країн світу приділяють значну увагу забезпеченню належного рівня розвитку безготівкових розрахунків. Український ринок платіжних сервісів показує позитивні зрушення: зростання частки безготівкових розрахунків, збільшення кількості і обсягу карткових платежів, пом'якшення фінансових вимог для учасників ринку електронних платежів за рахунок органу регулювання – Національного банку України.

Впродовж останніх десяти років роль головного інструменту безготівкових розрахунків виконують платіжні картки, тому поширення використання населенням платіжних карток в Україні – основний та найбільш перспективний напрям зниження обсягів готівкових розрахункових операцій.

Платіжні картки в Україні емітують банки. Провідні позиції в цьому сегменті зберігають: ПАТ КБ «ПриватБанк», ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «ПУМБ» та ПАТ «УкрСиббанк», які займають 76% ринку платіжних карток. НБУ

очікує, що до 2020 року рівень готівкових платежів скоротиться на 20-25%, тоді як за підсумками першого півріччя 2016 готівкові операції склали 69,6%.

Загальна кількість платіжних карток в Україні на 01.01.2016 року за даними НБУ склало 59,307 млн. штук, що на 15,9% або 11,244 млн. карток менше, ніж роком раніше. Кількість активних платіжних карток (до активних платіжних карток Національний банк відносить картки, за якими за останні три місяці була здійснена хоча б одна видаткова операція) на звітну дату склала 30,838 млн. штук, що на 6,7% або 2,205 млн. карток менше, ніж на 01.01.2015 року. Відповідно, кількість неактивних платіжних карток на початок поточного року склала 28,496 млн. штук, що на 24,1% або 9,039 млн. штук менше, ніж на початок 2015 року.

Що стосується структури, то на початок 2016 року, згідно з даними Національного банку України, 52% емітованих банками карток були активними, відповідно – 48% – неактивними. Варто відзначити, що роком раніше ситуація була протилежною: так, на 01.01.2015 лише 46,8% карток, випущених українськими банками, були активними. Майже 90% активних платіжних карток на звітну дату в якості носія інформації були забезпечені магнітною смугою, 9% – мали одночасно магнітну смугу та чип, 0,6% – тільки чип, і 0,9% емітованих платіжних карток були видані для розрахунків в Інтернеті, тобто були віртуальними (без фізичного носія інформації). Більше 80,4% або 24,794 з 30,838 тис. активних платіжних карток на 01.01.2016 були тільки здебетовою функцією, і лише 19,6% або 6,044 тис. штук з можливістю користуватися кредитними коштами.

Найбільша кількість активних платіжних карток на 01.01.2016 (за даними НБУ) було зафіксовано в місті Києві 14,7%, на другому місці – Дніпропетровська область (11,9%), на третьому – Харківська область (7,6%). Найменша кількість активних платіжних карток була в Чернівецькій (1,4%), Тернопільській (1,6%) та Закарпатській (1,7%) областях.

Платіжна інфраструктура в абсолютному вимірі помітно розвивається. Про це свідчить наявність в країні понад 30 тис. банкоматів і близько 170 тис. платіжних терміналів. Однак, відносні показники у 3 рази нижчі за аналогічні показники країн ЄС. На сьогоднішній день платіжні картки в Україні використовуються здебільшого з метою зняття готівки.

Однак, ряд причин на платіжному ринку створює перешкоди розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні: відсутність конкуренції на платіжному ринку, недосконала нормативно-правова база, недостатній розвиток платіжної інфраструктури, консервативне відношення населення та багато інших.

Отже, найбільш перспективними способами розвитку безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток в Україні є: розвиток платіжної інфраструктури; підвищення фінансової грамотності населення; застосування системи стимулів під час безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток; удосконалення нормативно-правової бази.